



הלורד מקים נבחרת כדורגל עברית

אלפרד מונד והניסיון הראשון להקים נבחרת כדורגל בארץ ישראל

חיים קאופמן

דימוי של יהודי חדש ושרירי המתעצב בארץ, והמשמש מקור של גאווה והזדהות ליהודים באשר הם. במישור הבין-לאומי, היה בכך ביטוי להכרה וללגיטימציה בין-לאומית של היישוב העברי בארץ, היוצר מוסדות של "מדינה שבדרך" – ובכללם ארגוני ספורט. כך למשל ערכה קבוצת הכדורגל של מכבי תל אביב בשנת 1925 סיור משחקים באירופה, שבו התמודדה בעיקר נגד קבוצות יהודיות של "מכבי" בפולין, ומכבי חיפה יצאה בשנת 1927 לסיור משחקים בארצות הברית. אלא שהצעתו של מונד נתייחדה בכך שהתוותה הקמת נבחרת האמורה לייצג את כלל הכדורגל העברי בארץ ישראל, דבר שהצריך שיתוף פעולה ותיאום בין שני מרכזי הספורט של "הפועל" ושל "מכבי".

מחלוקות, חששות וקביעת "ההרכב"

המגעים בין "מכבי" ובין "הפועל" להקמת הנבחרת של מונד, התבצעו בדיוק בתקופה שבה החל הכדורגל הארץ-ישראלי להתמסד, ובאותם הימים שבהן הוקמה ההתאחדות לכדורגל. שנות ה-20 אופיינו בעימותים רבים בין אגודות הספורט "הפועל" ו"מכבי", במקביל לעימותים בין המחנה האזרחי למחנה הפועלי באותן השנים. עימותים אלו באו לידי ביטוי בתקריות אלימות רבות במגרשי הכדורגל, בהחרמות הדדיות ובתביעות משפטיות. עם זאת, הפופולריות הרבה של הכדורגל באותן השנים הביאה את האגודות לכלל הכרה כי למרות האיבה יש למסד את הכדורגל, על מנת לקיים משחקי גביע ולגנה סדירים בארץ ישראל. כך הביאו המגעים שבין המרכזים השונים לארגון משחקי גביע ארץ ישראל ב-1928, שבהם זכתה הפועל תל אביב (שלבסוף התחלקה בגביע עם יריבתה, מכבי חשמונאי ירושלים, בגלל שיתוף שחקן בניגוד לתקנון). חודשים אחדים לאחר מכן הוקמה, כאמור, גם ההתאחדות לכדורגל. את הצעתו של מונד פעלו נציגי מכבי והפועל לממש

ההתאחדות לכדורגל של ארץ ישראל הוקמה באוגוסט 1928. חודשים מעטים קודם לכן אורגנו משחקי הגביע הראשונים, הנערכים מאז ועד היום מדי שנה על ידי ההתאחדות לכדורגל. ליגת כדורגל סדירה החלה לפעול רק ב-1932, ונבחרת הכדורגל הראשונה של ארץ ישראל הוקמה ב-1934, לקראת משחקי גביע העולם שנערכו באותה השנה. נבחרת זו, אגב, הובסה פעמיים על ידי נבחרת מצרים, 7:1 ו-4:1. ואולם, לנבחרת שהוקמה ב-1934 קדם ניסיון ראשוני להקים נבחרת ייצוגית של ארץ ישראל, כבר בשנת 1928, שנסיונות כישלונם יתוארו במאמר זה.

הצעתו הנדיבה של הלורד

סר אלפרד מונד (שזכה ב-1928 לתואר לורד מלצ'ט) היה מנהיג יהודי-ציוני בולט בבריטניה, שכיהן תקופה קצרה כשר הבריאות ולאחר מכן כחבר הפרלמנט הבריטי. מונד היה מקורב מאוד לחיים ויצמן ומעורב בנושאים ציוניים רבים. בין היתר היה בין המשקיעים במפעל החשמל בנהריים, חבר בחבר הנאמנים הראשון של האוניברסיטה העברית ושימש הנשיא הראשון של הטכניון. חוץ מאלה מימן מונד את פסל האריה השואג של מלניקוב בתל חי ויזם את הקמת "חברת מטעי ארץ-ישראל", שרכשה אדמות באזור השרון וביניהם את אדמות היישוב תל מונד, הנושא את שמו. ביוני 1928 ערך אלפרד מונד סיור בארץ, ובמהלכו הודיע כי הוא מוכן להקציב 2,000 לירות לטובת הקמת נבחרת עברית, שתסייר באנגליה ותערוך תחרויות עם קבוצות בריטיות, במסגרת משלחת של 18 חברים. להצעתו של מונד היה מטבע הדברים ממד תעמולתי: אף שהכדורגל העברי בארץ ישראל היה אז רק בתחילת דרכו, נסעו כמה קבוצות כדורגל עבריות להתחרות מחוץ לגבולות ארץ ישראל, ולביקוריהן בעולם נודעה חשיבות תעמולתית, הן במישור היהודי והן במישור הבין-לאומי. במישור היהודי, היה בכך ביטוי להידוק הקשר עם יהודי הגולה, ורצון להציק



מימין: הפועל תל אביב עם הגביעים בהם זכתה בעונת 1928
משמאל: הפועל אלנבי תל אביב משחקת נגד הפועל חיפה, 1926 (אוסף שלמה פוליאקוב, הארכיון ע"ש צבי נשרי לתולדות הספורט והחינה"ג, מכון וינגייט)

אביב, שלטענתם לא שיקף הרכב הקבוצה התל אביבית את עליונותם הספורטיבית ולא העניק להם רוב. שחקני הקבוצה אף לא התייצבו למשחק הראשון שנקבע, ובחיפה לא התייצבו נציגי הפועל חיפה למשחק כמחאה על אי-בחירתו של שחקן חיפאי שלדעתם צריך היה להיכלל בהרכב.

אנשי הוועדה, מצדם, חששו כי בעיות משמעת מסוג זה יבואו לידי ביטוי גם במסע עצמו. כך למשל נטען כי "סבה אחת יכולה להיות שתמנע מאתנו להוציא לפועל את הנסיעה. החינוך הרע של המשחקים [...] אני מפחד מחוסר משמעת". גם כשהובאה נסיעת הנבחרת לידיעתו של הקולונל קיש, מנהל המחלקה המדינית בהנהלה הציונית בירושלים, חשש "שמא הצעירים שלנו לא ישלימו בנייהם את המשמעת הדרושה וצעיר זה או אחר יתעקש פתאום ולא ירצה להופיע במשחק. הדבר הזה עלול לעורר רגשות בחילה בקרב האנגלים ולהשפיל את כבודנו וזה יהיה כישלוננו הגדול ביותר".

חשש נוסף היה כי הנבחרת שתקבע לא תהיה ברמה הנדרשת כדי להתמודד עם קבוצות באנגליה. בין היתר הועלו הצעות לקיים משחקי מבחן כנגד "קבוצה הגונה ממצרים", להביא מאמן זר מאנגליה, מאוסטריה או מהונגריה, או לחלופין לדחות את הנסיעה לשנה שלאחר מכן.

"משערים מראש את התוצאות": חששותיה של עיתונות הספורט

בשני העיתונים היומיים, "דבר" ו"הארץ", החלו להופיע בשנים אלה מדורי ספורט. את מדור הספורט של "דבר" (שהופיע פעם או פעמיים בשבוע) כתב שמעון סאמט. את מדור הספורט של "הארץ" (שהופיע בדרך כלל אחת לשבועיים) כתב מאיר בניהו, חבר מרכז קופת חולים ומרכז "הפועל".

במישור הארגוני ובמישור הספורטיבי. במישור הארגוני נקבע כי תוקמנה שלוש ועדות: ועדה מרכזית (שהיו חברים בה אבא חושי וקורנפלד מהפועל, ויחיאל ויצמן ווירט ממכבי); ועדה מקצועית (ישראל כרמי מהפועל, וילי רוזנטל ווירט ממכבי); וועדה אדמינסטרטיבית (חיים גלובינסקי וקורנפלד מהפועל, יוסף יקותיאלי ממכבי). ואולם, על פי הפרוטוקולים המצויים בידינו הוקמו בפועל רק שתי ועדות: ועדה מרכזית וועדה מקצועית (טכנית), שהרכבן היה שונה במקצת מזה שנקבע מלכתחילה.

במישור הספורטיבי הוחלט לקיים טורניר בן שני סיבובים, שבו תתחרנה זו כנגד זו ארבע הקבוצות העבריות שנחשבו לטובות ביותר: הפועל ומכבי תל אביב, הפועל חיפה ומכבי חשמונאי ירושלים. בסיום הטורניר הייתה הוועדה הטכנית אמורה לבחור את השחקנים לנבחרת.

בטורניר, שהתקיים במהלך יוני-יולי 1928, גילתה הפועל תל אביב עליונות מוחלטת, וסיימה אותו ללא הפסד (ארבעה ניצחונות ושתי תוצאות תיקו). באותה השנה זכתה הקבוצה כאמור בגביע ארץ ישראל ובגביע עמק הירדן, וכך היה גביע מונד הגביע השלישי שבו זכתה בתוך שנה. ואולם, למרות הקמתן של הוועדות, מעידים הפרוטוקולים של דיוניהן על הבעיות השונות שהתעוררו בקביעת הרכב המשלחת ועל ההתלבטויות שהיו על עצם שליחתה. הוועדה הטכנית קבעה כי בשלב הראשון יש להרכיב שלוש קבוצות עבריות מעורבות מן המצטיינים שבשחקני "מכבי" ו"הפועל". האחת תורכב מנבחרת תל אביב, השנייה משחקני הפועל חיפה ומכבי ירושלים, והשלישית קבוצה כללית של אלו שלא נכללו בהרכבים של שתי הקבוצות הקודמות. הקבוצות תשחקנה ביניהן ובסופו של דבר ייקבע ההרכב שייסע.

אלא שהחלטה זו עוררה התנגדות בעיקר מצד נציגי הפועל תל

„גביע מונד“ – להפועל!
 אבש נערך בתל-אביב סגס רשמי
 של ססירה. גביע מונד – גביע כסף עם
 כתובת חרות עברית – לקבוצת כדור
 הרגל המצותה הפועלית תיא. גביע זה
 הוא השלישי שזכתה בו קבוצה זו של
 הפועלית. לאחר הנניג הארץ-ישראלי
 והגביע של מחנה הירדן.

„גביע מונד“
 הועדה המסדרת את קבוצת כדור-
 הרגל העברית שתסע להחזרות לאנגליה,
 עפיי יזמתו של אלפרד מונד שהרם
 פסג בכך עד 8000 לאיי. החליטה לערוך
 בין ארבע הקבוצות המפוזרות שבארץ
 החזרות על גביע מונד. השתתפה:
 הפועלית, הפועל-חיפה, מכבי-שמונאי-
 ירושלים, ומכבי-תא. כל קבוצת השחק
 פעמים.

כספורט
 ההתחרות בכדור רגל אתסול על גביע
 מלצ'ט בין הפועל חיפה ומכבי תיא נפתחה
 כיום לסוגת הפועל.
 כמשחק נוכח קהל רב הראוי לנוספה
 קשה על מתנהגותו ביתם להסכבי ועל
 הקריאות שקרא אחדיו: „פוי. הביתה, סכבי,
 כן לא נאת היה סצר. הפועלית לא
 להדשות להסכבי לתלות את דגלו עי
 השער. אסג הסכבי עשה כך להפועלית
 בשנת המשחק לפני שפועים בתיא. אולכ
 אל ררכים כאלה אין ללמוד.



הלורד מלצ'ט (רכוב על סוס, משמאל) בתל מונד, 1930 (אוסף כבשנה-יזופה, ארכיון התמונות יד בן-צבי)

אנדרטת הלורד מלצ'ט
 בתל מונד
 (צלם: ד"ר אבישי טייכר)



גדול" ואם רוצה הוא לעזור לתנועה הספורטיבית בארץ-
 ישראל שישלח נא הנה מלונדון מאמן מוסמך [...]. ושהכל
 יהיה באמת בסדר – אז יסעו.

גניזת היזמה

החיכוכים בין מרכז הפועל ומכבי סביב הרכבת הנבחרת,
 חוסר היכולת להטיל מרות על האגודות ובעיקר החשש
 שאין עדיין נבחרת מתאימה ברמתה להתמודדות באנגליה,
 הביאו בסופו של דבר להחלטה שלא להיענות מיד להצעתו
 הנדיבה של מונד.

בישיבת מרכז הפועל ב-5 באוגוסט 1928 הוחלט שיש לדחות
 את הנסיעה בשנה ולפנות למונד שישלח מאמן מאנגליה,
 כדי שהלה יאמן את הקבוצות לקראת השנה שלאחר מכן.
 אבא חושי, נציג הפועל חיפה שלא השתתף בישיבת המרכז,
 מחה על החלטה זו, שכן לדעתו גם עשר שנות אימון לא
 תספקנה לסגור את הפער ולפיכך יש להתחשב קודם כול
 בחשיבות ההיבט הלאומי של הנסיעה...

אלא שמאמן מאנגליה מעולם לא נשלח, והחלטת מרכז
 "הפועל" סתמה בפועל את הגולל על ההכנות. הפרשה
 ירדה מסדר היום ונתרה רק כניסיון הראשון להקים
 נבחרת כדורגל לאומית עברית בארץ ישראל.

שני כותבי המדורים ביטאו בכתובתם את העמדה שהתגבשה
 בקרב נציגי הפועל, וביטאו אף הם את הלכי הרוח ביחס
 למסע הנבחרת. כך למשל, ב-19 ביוני 1928, כתב בניהו כי
 "אם שתי ההסתדרויות "מכבי" ו"הפועל" החליטו להטיל
 על עצמן את האחריות להגשמת הצעתו של מונד, עליהן
 קודם כול לשים קץ למצב השורר כיום בכדורגל. לבטל את
 ההתחרות הפוליטית לפחות לשנה אחת ולהקדיש את הזמן
 לאימון". ב-14 באוגוסט הסיק במפורש כי "שני המשחקים
 בכדור-רגל בין הקבוצות הנבחרות בקשר עם נסיעת קבוצת
 ארץ-ישראל לאנגליה הוכיחו בעליל שההתרברבויות אינן
 מיוסדות. סביב המצב בזבוז כספים חידוד יחסים קנאה
 ותחרות. הניסיון לא עלה יפה ומוטב שאגודותינו יחזרו בעוד
 מועד מהחלטתן לצאת לחו"ל".

גם שמעון סאמט ב"הארץ" ביטא מפורשות את התנגדותו
 לנסיעה, והדגיש בעיקר את הפחד מכישלון מביש:

הרואים את המציאות כמות שהיא והיודעים את הדלות
 המקצועית והחברתית שבתנועה הספורטיבית בארץ
 משערים מראש את התוצאות העלולות לבוא מצעד פיזי
 זה [...] דרגת הספורט שלנו היא פרובינציאלית וטרם
 שוכללה [...] הנסיעה תגרום נזק שלא יישקל הן לתנועה של
 הספורטיבית העברית בארץ-ישראל והן לכבודה של
 הארץ [...]. מוטב להסביר ללורד מלצ'ט כי "עוד הים

לעיון נוסף:
 י' גבאי, "התפתחות
 הכדורגל בישראל",
 ח' קאופמן וח' חרף
 (עורכים), תרבות הגוף
 והספורט בישראל במאה
 העשרים (עידן 22),
 ירושלים תשס"ג, עמ'
 189-208.